

Nr 147.

Av fröken **Elmén m. fl.**, om införande av obligatorisk undervisning i humanistiska ämnen vid de tekniska högskolorna och läroverken samt handelshögskolorna.

Den tekniska utvecklingen, som går snabbt framåt, förändrar hela samhället och sätter framför allt sin prägel på arbetslivet.

Tack vare den allt fortgående rationaliseringen inom näringslivet har en produktionsökning ägt rum, som är grunden till vår höga materiella standard. Då en ständig strävan finns att nå än högre levnadsstandard, kommer man i fortsättningen att vädja till tekniken för att åstadkomma ytterligare produktionshöjningar.

Hela produktionen och därmed arbetslivet har undergått revolutionerande förändringar. På en relativt kort tid har man övergått från mer hantverksmässigt bedrivet arbete, ofta i små företag, till flytande tillverkning och massproduktion i stora industrier. Maskinerna har mer och mer införts i arbetslivet och kommit att mångfaldiga människans arbete, som i vissa fall inskränks till att betjäna maskinerna. Kapitalinvesteringarna har fått en oerhört mycket större omfattning än förr. Detta har gjort, att arbetet kommit att ses som ett tekniskt problem, och ingenjörer står numera som ledare av produktionen och arbetet. Den maskinella och tekniska sidan har kommit i första hand, människan i andra och sista hand.

Detta är inte heller att förvåna sig över, då utbildningen av ingenjörer nästan enbart tar sikte på det tekniska och vetenskapliga kunnandet. Då därtill specialiseringen i skolorna inträder redan på ett mycket tidigt stadium, kan förhållandet bli, att den som specialiserar sig på realämnena, därtill är tekniskt begåvad och fortsätter med teknisk utbildning, blir helt specialiserad och skicklig på det rent tekniska området. Han har däremot inte fått undervisning i målsättningen för sin insats i den mån den har anknytning till de mänskliga relationerna, till människornas olika reaktioner och till samhället i stort.

En amerikansk kommitté, med uppdrag att utreda teknisk undervisning, säger bl. a. att de svåraste och mest komplicerade problemen möter vår generation på de mänskliga och samhällseliga problemens plan och att detta är ett resultat av vetenskapens och teknikens inflytande på samhället.

Debatten om trivsel i arbetet har tagit fart under den fulla sysselsättningens tid. Från såväl arbetsgivarhåll som från de fackliga organisationerna har gjorts en hel del ansträngningar för att förbättra förhållandena men åtskilligt är ännu ogjort.

Det har konstaterats, att av de 300 000 olycksfall, som inträffar varje år, beror mellan 15 och 20 procent på tekniska orsaker, medan över 80 procent beror på de anställda själva. Här spelar de psykologiska orsakerna en väsentlig roll

och, som industripsykologerna framhåller, även de sociala. Människans förhållanden och reaktioner i privatlivet återverkar i arbetet och tvärtom. Samma synpunkter gäller även yrkessjukdomarna, som till stor del är beronde på arbetets organisation, maskinernas konstruktion, arbetstakt m. m. Det är nödvändigt, att de som organiserar arbetet förstår hur en människa reagerar, förstår människan i hela sitt sammanhang.

Kommittén för humanistisk orientering vid tekniska läroverk har ansett det nödvändigt, att åt eleverna vid dessa skolor meddelas upplysning i humanistiska ämnen. De ingenjörer, som går ut från dessa skolor, kommer i många fall att stå som arbetsledare, arbetsstudieingenjörer och i arbeten, där de står i ständig kontakt med de anställda. Det har också lagts in i schemat för den undervisningen en serie föreläsningar, som är ytterst värdefulla, men på grund av att allt för lite tid anslås stannar vid att väcka eleverna på olika områden och inte kommer att ge tillräcklig kunskap.

Vad den högre tekniska undervisningen beträffar, saknas så gott som humanistisk orientering i den obligatoriska undervisningen. (Vid Chalmers tekniska högskola upptas i kursplanen arbetsledning, och en viss reservation kanske också bör göras för arkitektavdelningarna.) Detta är att beklaga med tanke på de uppgifter de blivande civilingenjörerna erhåller. De kommer att planlägga, organisera och leda företagen samt medverka i ledningen för uppbyggnaden och utbyggnaden av hela samhället. Förefinns inte förståelse för de mänskliga och samhällsliga frågorna hos dem, som leder företagen, är det svårt för den enskilde arbetsledaren att kunna omsätta sina idéer.

Vi anser därför humanistisk undervisning nödvändig vid tekniska högskolor och läroverk, för att den materiella standardhöjningen skall kunna motsvaras av en reell förbättring av individens fysiska och psykiska välbefinnande och befrämjande av människans självständighet i vårt demokratiska samhälle.

De studerande vid såväl tekniska högskolan i Stockholm som vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg har insett bristen av att humanistiska ämnen saknas i den obligatoriska undervisningen. Studentkårerna vid de båda högskolorna har ordnat föreläsningar i sådana ämnen för sina medlemmar. Det är ett i högsta grad beaktansvärt initiativ. Dessa föreläsningar är frivilliga och förlagda till kvällarna. Enligt en av kårordförandena är det svårt att samla teknologerna till kvällsföreläsningar. När de inte är obligatoriska, bevistas de av de studerande, som är speciellt intresserade av dessa ämnen. De åter, som framför allt behöver väckas för dessa frågor och behöver handledning i dessa ämnen, kommer inte att ta del av kurserna. Önskemål om obligatorisk undervisning i dessa ämnen har uttalats av de studerande i Göteborg.

Många gånger framhålles, att de tekniska ämnena trängs på schemat och att ytterligare ämnen inte skulle få plats. Vi vill framhålla: För att en ingenjör tekniska och vetenskapliga kunnande skall kunna omsättas på ett rätt sätt och bli till gagn för samhället och mänskligheten, måste han vara insatt i vår tids problem och ha intresse för en vidare sektor av kulturen än enbart den tekniskt

vetenskapliga. (Vi ber att få hänvisa till amerikansk utbildning, där upp till en sjättedel av studietiden anslås till humanistiska ämnen.)

Med det inflytande, som ingenjörerna har på samhällsutvecklingen, är det nödvändigt, att humanistiska ämnen, kanske i första hand psykologi, pedagogik och sociologi, införes som obligatoriska ämnen i de tekniska högskolornas kursplaner och att de i större utsträckning än för närvarande lägges in i undervisningen på de tekniska läroverken.

Samma behov föreligger i utbildningen av civilekonomer. De har kommit att intaga en alltmer inflytelserik ställning i företagens organisation. Därtill anställs ofta inom stora företag civilekonomer som ledare av personaladministrationen.

Då denna undervisning är av stor betydelse, vill vi framhålla och understryka vikten av att som lärare engageras förstklassiga krafter, som inte blott är skickliga som forskare, utan även har förmågan att göra ämnena intressanta och levande för de studerande.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte anhålla hos Kungl. Maj:t om förslag till nästa års riksdag om införande av obligatorisk undervisning vid de tekniska högskolorna och läroverken samt handelshögskolorna i humanistiska ämnen, främst psykologi, pedagogik och sociologi.

Stockholm den 27 januari 1953.

Brita Elmén.

Sven Gustafson
i Göteborg.

Ture Königson.

Olle Dahlén.

Carl S:son Schmädt.

Bertil von Friesen.

Olof Hammar.

Bengt Sjölin.
